

TILBURG

UNDERGROUND

In de jaren tachtig maakte Tilburg naam in de kunst met de Tilburgse School, een groep rond onder anderen Marc Mulders en Guido Geelen. Sindsdien drukte vooral Museum De Pont een stempel op het lokale kunstleven. Met de opkomst van een nieuwe generatie kunstenaarsinitiatieven komt daar verandering in.

Door Joris Lindhout

Tilburg is een van die steden waar je nooit toevallig belandt. De zesde stad van het land kent geen grote knooppunten en is geen doorreisbestemming. Een bezoekje is een bewuste keuze. De laatste jaren is daar steeds meer reden toe. Er broeit iets in de Kruikenstad. Heden-daagse beeldende kunst zit er in de lift. De recente opening van Park in het oude atelier van Guido Geelen is daar het meest recente bewijs van. Na Kunstpodium T en Whatspace is Park het jongste kunstenaarsinitiatief met groeipotentieel.

Als oude industriestad heeft Tilburg het adagium 'niet lullen maar poetsen' hoog in het vaandel. Ook al heeft de industrie de stad vanaf de jaren zestig volledig verlaten, er heerst nog altijd een sterk arbeidsethos vergelijkbaar met dat in Rotterdam. Maar waar de hardwerkende Rotterdammer vooral bekend staat als tegenhanger van de ouwehorende Amsterdammer, daar handelt de actieve Tilburger vooral uit de noodzaak zelf wat van zijn stad te maken.

Naar het schijnt komen er relatief veel bekende kunstenaars uit Noord-

Brabant. De provincie wil hier meer richtbaarheid aan geven en voert een actief beleid om de zichtbaarheid van de Brabantse culturele sector te vergroten. Voor het gemak werd de vijf grote Brabantse steden elk een specifieke culturele functie toegekend. Deze is het meest uitgesproken in het geval van Eindhoven, dat bekend staat als designstad. De culturele functie van Tilburg is minder vanzelfsprekend. 'Muziekstad' lag voor de hand met de popacademie en O13, het grootste poppodium van het zuiden. Maar ook 'dansstad' en 'circusstad' passeerden recentelijk de revue. Gegeven het zeer diverse aanbod aan opleidingen van de Fontys Hogeschool van de Kunsten zou 'kunsteducatiestad' evenmin misstaan.

Deze stuurloosheid zou volgens Koen Delaere van Whatspace wel eens de verklaring kunnen zijn waarom een aantal Tilburgers zelf richting is gaan geven aan de cultuur van hun stad: 'Die ongedefinieerdheid is wel Tilburgs. Misschien niet typisch Tilburgs, maar het zou best kunnen dat het de mensen hier de energie geeft om het dan maar zelf te gaan doen.'

Op het raakvlak tussen arbeidsethos en cultuur ontstaan nieuwe initiatieven en instellingen. In 2005 was dat Incubate (toen nog het festival ZXZW), dat begon als muziekfestival met een nadruk op punk en noise. Via de in de noisemuziek gebruikelijke performances ontstond de behoefte om meer met beeldende kunst te gaan doen. In dat kader nodigde het festival in 2009 kunstenaar Herman Nitsch (1938) uit om een performance te doen, waarmee het zich ook een plek in de beeldende kunst-scene toe-eigende. Stergast in 2013 was Santiago Sierra (1966). Naast het

festival wordt onder andere vier keer per jaar een pop-up tentoonstelling georganiseerd onder de naam *Flexpo* waarin een mengeling van lokaal en internationaal talent wordt getoond. De Nederlandse kunstenaar Rafaël Rozendaal (1980) exposeerde er onlangs.

Het eerste kunstenaarsinitiatief dat zich afgelopen jaren in Tilburg vestigde was Kunstpodium T. Het werd in 2007 opgericht vanuit de wens jonge kunstenaars beter te begeleiden bij de start van hun carrière. Directeur Zeus Hoenderop: 'Na tien jaar in mijn atelier te hebben gewerkt bedacht ik me dat de kunstacademie en beroepspraktijk niet erg op elkaar aansluiten. Ik trok de stoute schoenen aan en stapte naar de kunstacademie in Tilburg, waar ik een estafetteproject opzette. Elke week organiseerde ik met twee studenten een opening, 26 weken lang. Van daaruit ben ik door gaan bouwen.' In 2008 startte Hoenderop het *Leerling/Meester*-project, waarin studenten in hun laatste academiejaar gekoppeld worden aan studenten van andere academies en aan een bekende kunstenaar met wie ze een tentoonstelling in Kunstpodium T maken. Het *Leerling/Meester*-project brengt niet alleen bekende kunstenaars naar Tilburg, maar inmiddels ook studenten vanuit heel Nederland en België, en binnenkort ook uit Engeland.

Bij gebrek aan een meer (inter)nationaal opererend initiatief in Tilburg richtten de kunstenaars Bas van den Hurk en Koen Delaere in 2008 Whatspace op. Whatspace is begonnen als reizend avondprogramma gericht op dialoog, en maakt intussen ook langer lopende tentoonstellingen. Meer dan Kunstpodium T opereert Whatspace vanuit een eigen visie op kunst, die in alle activiteiten en via

1.

2.

3.

1. Zaaloverzicht van de tentoonstelling RECI-PRO-CITY in PARK, najaar 2013
2. Koen Deleere, *Untitled*, 2013, schilderij, poster van Wade Guyton, *Comrades of Time / Comrades of Time*, Cell Project Space, Londen, tentoonstelling gemaakt in samenwerking met Whatspace
3. Kunstenaars tijdens de opening op 31 oktober 2013 van de Leerting/Meesler tentoonstelling RHUBARB in Kunstpodium T, 2013, foto Zeus Hoenderop

de populaire blog naar voren komt. 'Whatspace staat voor samenwerking op gelijkwaardige basis', zegt Bas van den Hurk. 'Het gaat ons steeds om de positionering van de canonieke vormen van kunst in deze digitale tijd, en hoe die zich verhouden tot de genetwerkte mediacultuur.'

Whatspace maakt altijd gebruik van de ruimtes van andere instellingen. Het is de modus operandi bij meer Tilburgse kunstinstellingen, in een stad waar als gevolg van de wegtrekkende industrie veel bedrijfsgebouwen leeg staan. Dat er genoeg interessante ruimtes zijn weet iedere bezoeker van de voormalige wolfabriek Museum De Pont. Het is vooral

een kwestie van er tijds gebruik van te maken. In de omgeving van Museum De Pont is zich zowaar een cultureel hart aan het ontwikkelen. De residency Gastatelier Leo XIII is in de buurt gehuisvest, in een oud schoolgebouw met meerdere woon- en werkruimtes voor kunstenaars en ontwerpers. Het gastatelier bestaat in zijn huidige vorm sinds 2009 en is bedoeld als plek voor onderzoek en concentratie. Iets waar Tilburg zich sowieso goed voor leent, gezien de locatie buiten de competitieve randstad, met zijn overdaad aan activiteiten en tentoonstellingen.

Park is de nieuwste ster aan het Tilburgs firmament. Het opende

zijn deuren in de herfst van 2013. Park heeft een prachtige ruimte: de Goretतिकapel naast het Wilhelminapark. Het is opgezet door zes kunstenaars vanuit de behoefte aan een plek voor kunst uit het middensegment: kunst die te jong is voor Museum De Pont en te oud voor bijvoorbeeld Kunstpodium T. Daarmee markeert Park de definitieve volwassenwording van het Tilburgs kunstleven.

Er is nu voor elk moment in de kunstenaarscarrière een passende voorziening. Rob Moonen: 'Wij zijn zes professioneel werkende kunstenaars. Ik verdien in deze stad geen rooie cent. Alles wat ik verdien komt van buitenaf, maar ik geef het hier wel uit. Ik vind dat daar een klimaat tegenover moet staan waarin wij goed kunnen werken. En dat veronderstelt dat er een cultureel aanbod is, zodat ik niet naar Eindhoven of Breda hoef te gaan omdat het daar beter is.' Park wil net als Whatspace ook internationaal programmeren, maar het wil ook regionaal talent een kans geven.

Alhoewel het effect van de bezuinigingen ook in Tilburg voelbaar is (De Verschijning, Argument en Ruimte X sloten de afgelopen tijd hun deuren, en ook Het Fundament heeft het moeilijk) heerst in de stad een pioniersgeest. Er gebeurt genoeg om bij een volgend bezoek aan De Pont te voet een ommetje te maken naar Kunstpodium T en Park. Kijk dan meteen of er in de avond wat te doen is bij Whatspace of Incubate. Tilburg roept!

Whatspace
www.whatspace.nl

Park
www.park013.nl

Kunstpodium T
www.kunstpodium-t.com

Joris Lindhout is
kunstenaar en curator